

Nhớ Hàng Cau Xưa

Phạm Thu Thảo

Tôi sinh ra và lớn lên ở miền quê nên hình ảnh cây cau, dây trầu là hình ảnh quen thuộc. Hồi xưa, nhớ khi đi học trên con đường trong xóm, nhà nào cũng có trồng vài cây cau. Hễ có cau thì dưới gốc thường trồng kèm dây trầu. Trầu trồng như thế không phải chỉ để ăn thôi. Bởi nhà có người già nhưng có người ăn trầu, người không. Người ta hay trồng vì trầu thứ nhứt trầu trồng rất dễ. Dăm một nhánh trầu già vào đất ngay cạnh gốc cây cau là nó từ từ bám trụ, từ từ xanh tốt bò lên quấn thân cau thôi. Thứ hai vì cau trồng không cũng uổng nên người ta chêm dây trầu cho nó bò lên thôi. Không ăn thì ai xin họ cho, gắn kết thêm tình làng nghĩa xóm.

Cau nhiều thì bán tui bán rẻ nhưng cũng vui khi cho trẻ con mua bịch cốm miếng bánh làm quà. Đêm hôm cảm hàn bước ra nhà ngắt vài lá trầu chà xát vào lưng cũng làm cơ thể ấm lên để chịu thay vì phải tìm chai dầu hoai mà không nhớ để đâu. Hoặc khi con cháu bị chảy máu cam hay đứt tay vò nát lá trầu để vào mũi hay vào vết thương máu tự nhiên được cầm lại ngay. Ở nhà tôi cũng vậy. Bà nội tôi không ăn trầu nhưng bà luôn trồng những dây trầu quanh năm ai muốn ăn hay sử dụng đều có đầy đủ. Riêng ba tôi thì ông trồng cau nhiều lắm. Cau ở nhà tôi trồng nhiều hơn những người trong xóm. Bởi vì ba tôi trồng hàng cau trước cửa nhà song song cùng lớp hàng rào trà. Con đường trước nhà với hàng rào trà khoảng 3-4 chục thước sừng sững hàng cao đứng phía trong rất thông dong.

Tôi không nhớ mùa hoa cau nở tháng mấy chỉ nhớ lâu lâu là nó nở hoa rồi kết trái thành buồng. Hoa cau nở vào ban đêm sáng ra đã thành từng buồng hoa trắng trắng xinh xinh. Nhất là vào những đêm trăng sáng, hương hoa cau toả ra ngan ngát. Mùi hương dịu nhẹ, thoang thoang trong đêm rất dễ chịu

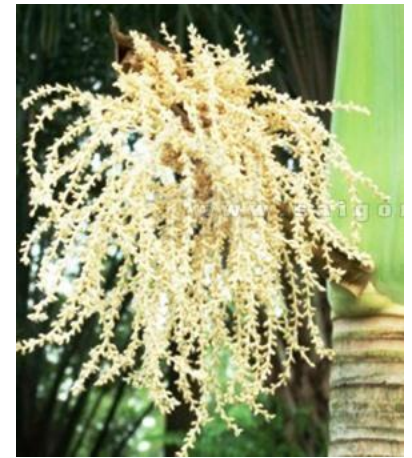
Buồng cau cũng có buồng chị, buồng em như buồng dừa vậy. Trái cau xanh nõn chuyển sang sậm màu hơn là biết đã già.

Tôi nhớ trong xóm có cô Bảy Quốc thường mua cau đi bán. Cô Bảy canh trong xóm cau vừa già đủ độ ăn trầu ngon nhất là cô tới mua khỏi cần đi gọi bán. Con trai của cô là anh Đất (Lối xóm hay kêu là thằng Cu Đất), anh trèo cau thoăn thoắt. Cây cau cao nghều nghều vậy đó mà nhìn anh leo bẻ y như anh đang bò trên thân cây vậy. Cây cau anh còn leo chớp nhoáng như vậy thì leo bẻ dừa với anh là chuyện nhỏ. Mỗi khi leo bẻ cau, anh Đất có cái khăn rằn buộc ngang bụng. Nơi ấy anh giắt con dao độ hơn gang tay thôi nhưng sắc lẹm. Chỉ nhìn buồng cau là anh biết phân loại ngay. Cau già thì bán đếm trăm. Bao nhiêu ngàn một trăm thì tôi không nhớ nổi vì bán cau thường là nội ngồi đếm trái. Nội tôi đếm rất nhanh. Nội gộp nhánh theo kiểu tính rợ. Cái gì chứ tính rợ thì bà nội tôi tính số 1.

Những buồng cau đã già ngày tuổi, trở màu cam thường gọi là cau **tầm vung**. Nếu không bẻ xuống bán rẻ thì nó rụng dần cũng hết buồng. Trái cau rụng xuống gặp mùa mưa hay nơi đất ẩm, chúng để lên mọc thành cây cau non y như dừa lên mọc vậy. Nên muốn trồng cau chỉ việc mang nó đi lấp trong đất là nó tự vươn lên thôi. Cây cau luôn mọc thẳng khi đủ nắng. Nó chỉ nghiêng khi thân bị khuất nắng phải cố nghiêng hứng ánh mặt trời. Ngày xưa trước đường cạnh hàng rào người ta hay trồng cau. Nên đi đâu cũng thấy cây cau y như đi đâu cũng thấy nhà nào cũng có trồng cây dừa vậy.

Nhờ ba tôi trồng cau nhiều nên má tôi quán chổi tau cau xài mãi năm cũng không hết. Chổi tau cau má tôi bó rất khéo, vừa tròn tựa tay cầm, vừa khít khao, nhìn rất đẹp. Tôi nhớ ở phía sau nhà cũ có 2 cây cột to bằng gỗ. Má tôi đóng đinh vào cột để máng những cây chổi cau vào đó. Quanh năm cây cột chưa bao giờ trồng chùm chổi cau. Chổi mới, má tôi cứ máng lên thêm hoài. Tàu cau rụng ở nhà xài cũng không hết. Lớp nội tôi cắt làm quạt, lớp cắt chằm lại đập lu nước. Má tôi thì cắt danh tau cau thành cái mo hốt rác. Mo hốt rác má tôi cũng máng lên đầy rẫy phía sau hiên nhà bởi xài không hết. Nhưng tau cau rụng bỏ thì uổng.

Riêng cái mo nang cau rớt xuống má tôi trước cọng nhỏ làm dây buộc này nó rất chắc. Muốn xài chỉ việc nhún nước là có sợi mo nang dẻo mềm buộc được liền. Không phải đi tìm cọng dây nylon như giờ đâu. Cau và trầu là 2 thứ không thể thiếu trong ngày lễ cưới hỏi. Bắt nguồn từ sự tích trầu cau. Trầu cau với được tượng trưng cho sự gắn kết mặn nồng giữa vợ với chồng. Giữa anh em song hành cùng mối quan hệ ấy. Trong ngày cưới hỏi ông bà ta dùng miếng trầu cau để khơi mào cho câu chuyện hỷ sự đôi trẻ với mong muốn cặp vợ chồng mới biết yêu thương đồng cảm cho nhau, ngoài chồng ngoài vợ còn phải nhớ yêu thương người thân yêu của mình đó là anh chị em của đôi bên.

Miếng trầu cau mang ý nghĩa rộng lớn nhắc nhở đôi bên vợ chồng biết yêu thương nhường nhịn, biết cảm thông, chia sẻ thì mọi thứ sẽ trở nên thắm tươi như màu đỏ thắm của trầu cau hoà quyện. Trầu cau là mâm quả phải có của bên nhà trai. Bắt đầu từ khi bưng tráp hỏi vợ thì miếng trầu cau không thể thiếu. Sau đó từ lễ hỏi, lễ cưới. Lúc nào mâm trầu cau cũng được bưng đi đầu tiên. Nếu trong 3 ngày lễ đặc biệt này mà không có mâm trầu cau thì đó là thiếu sót lớn. Với các bậc trưởng bối nho giáo thì họ sẽ khinh thường nhà trai không biết đạo lý. Còn với người học thức kém hơn tí thì họ thấy không sao. Tuy nhiên bây giờ trong đám cưới tôi thấy người ta chế nhiều thứ. Như đi hỏi vợ cho con không cần mang trầu cau gì cả, ăn mặc cũng bình thường như đi tới nhà người quen. Có khi họ còn

mặc quần jean nữa. Nhưng tôi lại nghĩ nếu đã là lễ nghi mang ý nghĩa tốt đẹp thì không nên dẹp bỏ. Khi đi hỏi vợ cho con tức là đi mãn sui. Ông bà ta thường nói " Miếng trầu là đầu câu chuyện" sao có thể thiếu được? Đi mãn sui thì bà sui phải mặc được chiếc áo dài. Đó là tự đề cao mình và tôn trọng người đối diện.

Thời buổi này đâu còn khó khăn như thời kỳ mới tiếp quản năm 1975. Chiếc áo dài không còn là vấn đề nan giải. Ông sui áo trắng tay dài bỏ áo vào quần là nét lịch lãm bình thường. Và trầu cau là món hàng bán ở chợ rẻ rẻ không mắc mỏ gì. Những thứ ấy không khó khăn gì để nhà trai đi mãn sui cả. Chồng tôi hay nói đùa:

- May là em không có con gái không thôi em bắt nhà trai mãn đủ thứ họ chạy luôn.

Tôi cãi lại:

- Cái đó không phải đòi hay bắt mà là lễ nghi cơ bản khi đi mãn sui thôi. Đã là điều cơ bản cốt lõi mà bỏ thì đáng tiếc lắm đạ.

Cau còn gắn liền với trò chơi tuổi thơ qua nhiều thế hệ cho đến cỡ tuổi tôi thì bắt đầu mai một dần. Đó là trò chơi kéo mo cau. Mo cau rơi xuống từ thân cao mập mập thì mo cau bằng lớn ngời lên mát rượi.. Trò chơi ấy tôi với chị năm hay chơi vào giác chiều chiều khuất nắng. Hai đứa thay phiên kéo nhau từ trong nhà ra tới ngoài đường rồi kéo trở vô. Lúc đó tôi ồm nồm, ồm nhách nên chị năm tôi kéo đi vù vù. Tới lượt tôi kéo thì vừa đi vừa thở vì chị năm tôi mập ú, nặng lắm luôn. Sau này chị em tôi thay phiên kéo đứa em trai là Quyền. Quyền lúc đó rất bụ bẫm dễ thương. Nó được kéo ngồi cười thích chí lắm. Nhìn em cười, em thích, tôi với chị năm kéo càng hăng. Mỗi chiều kéo mo cau tiếng cười mấy chị em giòn tan trong nắng tắt. Bọn trẻ như các con tôi còn

được tôi và anh kéo tàu cau chơi. Chứ lớp sau này chúng không thể biết tới trò chơi kéo mo nữa. Bởi vì cau đã thưa thớt rất nhiều. Người ta tranh thủ tưng vạt đất từ trước đường, trong sân và xung quanh nhà để trồng sầu riêng hết. Thỉnh thoảng đi đâu đó thấy cây cau xưa mà lòng tôi bồi hồi bao nhiêu hình ảnh thơ bé theo nhau tìm về.

Cau giờ chỉ còn nhiều ở các công viên hay khu du lịch nhưng là cau kiểng thân to không đồng đều và chúng có chiều cao cũng giới hạn. Quả cau không phải màu xanh mà là màu đỏ. Quả cau kiểng hơi già, có người bỏ ra lấy ruột nấu chè. Nghe nói cũng dẻo thơm nhưng tôi chưa ăn bao giờ. Và cau kiểng cũng có thể dùng ăn trầu khi đói để không mua được cau thường hỏi xưa. Chỉ là ăn đỡ ghìen chứ không ngon. (Tôi nghe những người ăn trầu kể vậy)

Hồi xưa đi ra đường trong chiều hay đêm xuống còn nghe mùi hương cau thoang thoảng. Bây giờ ngày nào không hít mùi thuốc sâu phun xịt sần riêng là coi như may mắn rồi , hương cau đâu mà tìm. Thời cuộc thay đổi. Mọi thứ đều đã đổi thay. Ấu thơ tôi lùi dần nhường cho những tháng năm chất chồng thêm tuổi tác. Hàng cau xưa chỉ còn trong ký ức để nhớ nhưng mà thôi.

Phạm Thu Thảo
Chợ Lách 14/9/2024

Ảnh : 1 góc cuối đường trước nhà tôi khi xưa